

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олег ОМЕЛЬЧУК

_____ 2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження, поданого на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право,

ІВАНОВА Павла Володимировича на тему:

«ГРАФІЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ

УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН»,

затверджену вченою радою Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

(протокол № 3 від 25 жовтня 2021 року)

ВИТЯГ

з протоколу засідання кафедри цивільного права та процесу і кафедри
міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова
від 21 травня 2024 року

ПРИСУТНІ:

Присутні: Гринько С. Д., завідувачка кафедри цивільного права та процесу,
д-р. юрид. наук, проф.; професори кафедри цивільного права та процесу:
Білоусов Ю. В., канд. юрид. наук, проф.; Ватрас В.А., д-р. юрид. наук, проф.;
Бондаренко-Зелінська Н. Л., канд. юрид. наук, доц.; Нагнибіда В. І., д-р. юрид.
наук, проф.; доценти кафедри цивільного права та процесу: Анікіна Г. В., канд.
юрид. наук, доц.; Гарієвська М. Б., канд. юрид. наук, доц.; Сердечна І.Л., канд.
юрид. наук, доц.; Трач О. М., канд. юрид. наук, доц.; Чорна Ж. Л., канд. юрид.
наук, доц.; Якимчук С. О., канд. юрид. наук, доц.; Грицишина Л. В, докторка
філософії; завідувачка кафедри міжнародного та європейського права
Лозінська С.В., канд. юрид. наук, доц.; професори кафедри міжнародного та
європейського права: Кожевнікова В. О., д-р. юрид. наук; Черняк О. Ю., канд.

юрид. наук, проф.; доценти кафедри: Іванова В. А., канд. юрид. наук, доц.; Іваницький А. М., доктор філософії; старший викладач Кірик А.Ю., доктор філософії.

Запрошені: завідувач кафедри трудового, господарського та земельного права наук Костяшкін І. О., д-р юрид. наук, проф.; аспірант кафедри цивільного права та процесу Іванов П. В.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук, 13 кандидатів юридичних наук і докторів філософії – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

доцентку кафедри цивільного права та процесу, кандидатку юрид. наук, доцентку Якимчук С. О., яка повідомила присутніх про те, що Іванов Павло Володимирович народився 18 серпня 1989 року у м. Хмельницький, Хмельницька область. У 2011 році закінчив Хмельницький університет управління та права за спеціальністю «Правознавство», кваліфікація юрист (диплом спеціаліста).

На даний час є начальником управління з ретроконверсії Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області. З вересня 2021 року є аспірантом кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова рішенням від 25 жовтня 2021 року (протокол № 3) Іванову Павлу Володимировичу було затверджено тему дисертаційного дослідження «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин».

Науковий керівник – професорка кафедри міжнародного та європейського права, докторка юридичних наук, професорка Кожевникова Вікторія Олександрівна.

Дисертація виконана відповідно до наукової теми кафедри міжнародного та європейського права «Правове забезпечення розбудови сталої демократії в контексті взаємодії національного, європейського та міжнародних правопорядків» (державний реєстраційний номер 0124U002493) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку

України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Іванова Павла Володимировича, який доповів присутнім основний зміст дисертаційного дослідження, зокрема обґрунтував актуальність теми дослідження, науково-теоретичну та практичну значимість досліджуваної проблеми, визначив мету та задачі дослідження, основні положення, які виносяться на захист, висвітлив методологічну основу дисертації, охарактеризував ступінь наукової розробки проблеми на сучасному етапі, виклав основні результати дослідження та сформулював висновки і рекомендації, відповів на запитання науково-педагогічних працівників кафедр.

Зокрема він зазначив, що актуальність теми дослідження обумовлена тим, що новітня культура візуальної комунікації, значно мірою сформована під впливом розповсюдження всесвітньої мережі Інтернет та повсюдного проникнення елементів візуального стилю у наше повсякденне життя, диктує свої правила та вимоги. Власний візуальний (фірмовий) стиль, айдентику (тобто, графічну ідентичність), прагнуть розробити та використовувати у різних цілях не лише суб'єкти господарювання, але й некомерційні установи та організації (університети, школи, благодійні організації, притулки для тварин тощо), окремі фізичні особи (блогери, учасники форумів, користувачі соціальних мереж) та навіть держава та її органи. Усе це зумовлюється та одночасно впливає на розбудову так званої « нової ери дизайну », коли візуальна ідентифікація уже не є розкішшю, яку дозволяють собі найбагатші транснаціональні корпорації, але необхідністю вирізнитись та створити впізнаваний образ, що функціонує одночасно у фізичному світі та онлайн-середовищі. В умовах ринкової економіки та масового споживання ідентифікації учасників цивільних правовідносин, насамперед суб'єктів підприємницької діяльності, здійснюється відразу з використанням різних засобів індивідуалізації, аж до розробки та використання унікального фірмового стилю (айдентики). Фірмовий стиль включає бренд, логотип, фірмовий слоган, фірмові кольори та набір фірмових шрифтів тощо. Елементами фірмового стилю також можуть бути: створені персонажі, яких наділяють певними ознаками (емоціями, манерою поведінки) що підкреслює позиціонування бренду; обличчям компанії, якою виступає відома особистість, яка стає амбасадором бренду, виявляє своє позитивне ставлення до нього, що формує лояльність споживачів до компанії та її продуктів. Такі елементи, що втілюються в об'єктах графічного дизайну, формують його зовнішній прояв фірмового стилю, який охоплюється змістом поняття « графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин ». З огляду на це, необхідним та своєчасним видається дослідження поняття, правової природи, місця в системі цивільного

права та особливостей цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Метою дисертаційного дослідження є формулювання концептуально нових теоретико-практичних положень щодо графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, а також обґрунтування практичних пропозицій щодо вдосконалення цивільного законодавства України та практики застосування.

У дисертації сформульовано концептуально нові теоретико-практичні положення, спрямовані на обґрунтування правової природи та цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Обґрунтовано, що законодавче закріплення поняття «ідентифікації учасників цивільних правовідносин» здійснюється з використанням таких підходів: 1) передбачається ідентифікація суб'єкта (наприклад: ідентифікація суб'єкта господарювання; ідентифікація конкурента); 2) передбачається ідентифікація об'єкта (наприклад: ідентифікація товару; ідентифікація сільськогосподарської продукції (сільськогосподарського товару) або харчового продукту; ідентифікація спиртного напою; ідентифікація товарів чи послуг, що пропонуються конкурентом; ідентифікація тварини); 3) передбачаються засоби ідентифікації (наприклад: відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу; відомості, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу; ідентифікаційні дані; демонстрація необхідна для ідентифікації особи; інформація, яка може сприяти ідентифікації дитини; засіб електронної ідентифікації); 4) передбачається форма ідентифікації (наприклад: електронна ідентифікація, електронна процедура, яка дає змогу підтвердити електронну ідентифікацію фізичної, юридичної особи; для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис); 5) передбачаються методи ідентифікації (наприклад: схема електронної ідентифікації; непряма ідентифікація; пряма ідентифікація).

Підтверджено, що у науці цивільного права ідентифікація учасників цивільних правовідносин розглядається в таких іпостасях: 1) як юридичний факт, тобто як встановлення тотожності учасника цивільних правовідносин із ознаками, які його ідентифікують, що тягне за собою виникнення, зміну або припинення цивільних правовідносин; 2) як об'єкт цивільних правовідносин, тобто як нематеріальне благо, яке проявляється в притаманних учаснику цивільних правовідносин ознак, які його ідентифікують, що підлягають правовій охороні та захисті; 3) як міру дозволеної поведінки, тобто як елемент змісту суб'єктивних цивільних прав, таких як особисті немайнові права (наприклад, право на зображення, право на ім'я, право на найменування), права інтелектуальної власності (наприклад, право на торговельну марку, право на географічне зазначення); 4) як елемент правосуб'єктності учасника цивільних правовідносин, який дозволяє встановити тотожність (ідентифікувати) такого учасника (його поведінку чи об'єкти, які йому належать) задля здійснення та захисту належних йому суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом

інтересів.

Зроблено висновок, що графічна ідентифікація учасників цивільних відносин може розглядатись як зовнішній прояв фірмового стилю (айдентики) через такі графічні об'єкти, як бренд, логотип, фірмовий слоган, фірмові кольори, набір фірмових шрифтів, створенні персонажі та інших, які забезпечують тотожність зовнішнього вигляду усіх об'єктів, пов'язаних з відповідним суб'єктом (товарів, упаковки товарів, приміщень, обладнання, документів, реклами, одягу тощо).

В результаті проведеного дослідження відмежовано графічну ідентифікацію учасників цивільних правовідносин від суміжних категорій, таких як індивідуалізація, автентифікація, авторизація. Усі вони спрямовані на виокремлення учасника цивільних правовідносин від інших учасників, однак мають різне функціональне призначення: ідентифікація – встановлення тотожності учасника; індивідуалізація – наділення учасника знаками, що його індивідуалізують; автентифікація – підтвердження особи учасника; авторизація – уповноваження учасника на вчинення певних дій.

Акцентовано увагу на тому, що графічна ідентифікація є похідною від індивідуалізації учасників цивільних правовідносин та є її зовнішнім проявом за допомогою графічних об'єктів. Вказано, що наразі немає підстав розглядати графічну ідентифікацію як об'єкт окремого суб'єктивного цивільного права за межами змісту права на індивідуальність. Це підтверджується як чинним на сьогодні законодавством, яке не виокремлює права на графічну ідентифікацію, так і цивільно-правовою доктриною, яка змістом права на індивідуальність охоплює серед іншого і можливість володіти, користуватися та розпоряджатися своєю графічною ідентифікацією.

Графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права віднесено до нематеріальних об'єктів. При цьому, першопочатково вона є зовнішнім проявом такого особистого немайнового блага, як індивідуальність (індивідуалізація) фізичної чи юридичної особи. У той же час, об'єкт графічного дизайну, в якому втілюється графічна ідентифікація, за умови відповідності умовам охороноздатності, може набувати ознак об'єкту права інтелектуальної власності.

Охарактеризовано договір про створення на замовлення об'єктів графічного дизайну крізь призму їх використання замовником як засобів графічної ідентифікації, який є сталою на практиці договірною конструкцією, використання якої уможливорює не лише можливість функціональної передачі майнових прав інтелектуальної власності замовникові, але й захист особистих немайнових прав, законних інтересів творця. Останні лежать в площинах репутації та іміджу останнього, естетичних і ціннісних принципів його діяльності, її повної свободи в подальшому, якщо, звичайно, це не суперечить положенням договору та законним очікуванням замовника.

Розкрито такі переваги цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського права: 1) надається на підставі факту створення та не потребує реєстрації; 2) чинність авторського права не залежить від формальних умов (таких як сплата збору чи факт використання); 3) строк чинності майнових прав за загальним правилом спливає через 70 років після смерті автора; 4) правова охорона охоплює не тільки власне об'єкт графічного дизайну, але і його можливу переробку, що дозволяє періодично оновлювати засоби графічної ідентифікації; 5) охорона авторського права поширюються на будь-яку країну-учасницю Бернської конвенції, що спрощує захист прав у відносинах з іноземним елементом, порівняно, наприклад, з торговельною маркою.

Охарактеризовано такі переваги цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як торговельної марки: 1) торговельна за своєю сутністю найбільше відповідає графічній ідентифікації учасника цивільних відносин, оскільки є спрямована на розрізнення товарів і послуг одних осіб від товарів і послуг інших осіб; 2) за умови продовження строку дії свідоцтва шляхом сплати періодичних зборів та продовження використання торговельної марки за призначенням, її правова охорона фактично може бути не обмежена в часі; 3) охорона поширюється не тільки на використання ідентичного позначення, але й на захист від незаконного використання «подібних до ступеня змішування», тобто коли торговельна марка не копіюється, а трохи змінюється.

Досліджено особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як промислового зразку: серед способів захисту прав на графічну ідентифікацію як промислові зразки нормативного закріплення на рівні законодавства України та держав-членів ЄС, а також найбільшого поширення у судовій практиці отримали припинення порушення прав власника свідоцтва та компенсація завданих збитків, поруч із можливим зверненням до засобів митного контролю, поновлення порушених прав тощо.

Додатково обґрунтовано, що захист від недобросовісної конкуренції перебуває у тісному зв'язку із правовою охороною прав інтелектуальної власності, особливо у сфері графічного дизайну та засобів графічної ідентифікації, ключові з яких (логотипи, брендмарки) зазвичай реєструються та охороняються як торговельні марки, промислові зразки.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній цивілістичній науці системним комплексним дослідженням теоретичних та практичних графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин в аспекті її правової природи, місця в цивільних правовідносинах та цивільно-правової охорони. У межах дослідження отримано такі результати, що містять наукову новизну:

вперше:

- визначено поняття «графічна ідентифікація», під якою розуміється тотожність учасника цивільних правовідносин (його діяльності чи об'єкта, який

йому належить) за допомогою графічного відображення ознак, що індивідуалізують такого учасника та похідних від них (засобів графічної ідентифікації), на матеріальному або електронному носії, яке використовується для встановлення відповідності (належності) об'єкта (поведінки) конкретному суб'єкту;

- обґрунтовано, що графічна ідентифікація в цивільних правовідносинах може розглядатися як міра дозволеної поведінки, тобто як сукупність правомочностей, які охоплюються змістом права на індивідуальність та полягають у можливостях: створення, володіння та зміни своєї графічної ідентифікації; використання своєї графічної ідентифікації в цивільних правовідносинах; розпорядження своєю графічною ідентифікацією шляхом надання дозволу іншим на її використання; захисту графічної ідентифікації від порушення, зокрема у виді неуповноваженого її використання чи спотворення;

- обґрунтовано, що графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права слід віднести до нематеріальних об'єктів. При цьому, першопочатково вона є зовнішнім проявом такого особистого немайнового блага, як індивідуальність (індивідуалізація) фізичної чи юридичної особи. У той же час, об'єкт графічного дизайну, в якому втілюється графічна ідентифікація, за умови відповідності умовам охороноздатності, може набувати ознак об'єкту права інтелектуальної власності;

- визначено поняття «засоби графічної ідентифікації», під якими розуміються об'єкти графічного дизайну, результати творчої художньої праці, що використовуються із комерційними та/або некомерційними цілями у діяльності юридичних та фізичних осіб одночасно онлайн та офлайн, з метою ідентифікації відповідного суб'єкта, його товарів та послуг, інформування про нього та здійснення комунікації між таким суб'єктом і будь-якою іншою особою, яка візуально, розумово та образно сприймає відповідні об'єкти. У прямому зв'язку з означеними сутністю та функціями слід вбачати й ознаки засобів графічної ідентифікації, які також розкривають цілі, завдання їх використання – здатність безпомилково ідентифікувати суб'єкта, товар чи послугу, бути легко впізнаваними, інформативними, загальнодоступними для сприйняття, лаконічно передавати складний комплекс ідей та цінностей, будувати семантично-образний зв'язок між ними та ідентифікованим суб'єктом або об'єктом у людській свідомості, формуючи стійкі, укорінені в досвіді, психоемоційні та інтелектуальні асоціації;

вдосконалено:

- аргументацію того, що графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин може підпадати під правову охорону одночасно різних інститутів інтелектуальної власності, зокрема, як об'єкту авторського права, як торговельної марки, як промислового зразку, а також від недобросовісної конкуренції. У межах вказаних випадків правової охорони суттєво відрізняються: підстави

надання правової охорони (охороноздатність) результатів інтелектуальної діяльності, втілених в засобах графічної ідентифікації; умови правової охорони (в силу факту створення, факту використання, факту реєстрації); межі такої правової охорони. Тому таку правову охорону доцільно забезпечувати шляхом поєднання різних видів прав інтелектуальної власності;

- розмежування понять ідентифікація учасників цивільних відносин та індивідуалізація учасників цивільних відносин, відповідно до якого поняття «індивідуалізація» є більш ширшим по відношенню до ідентифікації учасника цивільних правовідносин загалом, оскільки не усі ознаки, що індивідуалізують учасника можуть належним чином його ідентифікувати (наприклад, вік, стать, стан здоров'я фізичної особи), так і графічної ідентифікації зокрема, оскільки останньою охоплюються лише ті ознаки, що індивідуалізують учасника, які отримали графічне відображення;

- розуміння способів, за допомогою яких колір може бути частиною торговельної марки: як частина традиційної марки (що містить інші визначальні ознаки, як-от слова та форми), як єдина послідовна ознака зовнішнього вигляду продукту і, нарешті, як колір як такий (також відомий як абстрактний колір);

- характеристика способів захисту прав на логотип як торговельної марки серед яких: припинення заявленого та підтвердженого у суді правоволодільцем порушення із можливим вилученням або знищенням використовуваних порушником підроблених товарів із відповідним логотипом; усунення на таких товарах незаконно використаного логотипу як торговельної марки або достатньо схожого з ним позначення, зупинення пропуску вказаних товарів на кордоні, накладення судом превентивного арешту на рухоме та нерухоме майно порушника, включаючи кошти на його банківських рахунках; виплата порушником власнику прав на зареєстрований логотип як торговельну марку компенсації (відшкодування);

набули подальшого розвитку:

- виокремлення підходів законодавчого закріплення поняття «ідентифікації учасників цивільних правовідносин», відповідно до яких передбачається: ідентифікація суб'єкта (ідентифікація суб'єкта господарювання; ідентифікація конкурента); ідентифікація об'єкта (ідентифікація товару; ідентифікація тварини); засіб ідентифікації (відомості, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу; ідентифікаційні дані; демонстрація необхідна для ідентифікації особи; засіб електронної ідентифікації); форма ідентифікації (електронна ідентифікація); метод ідентифікації (схема електронної ідентифікації; непряма ідентифікація; пряма ідентифікація);

- характеристика змісту договору про створення на замовлення об'єктів графічного дизайну, який охоплює: загальні вказівки на розроблення айдентики та її складових елементів (підбору кольорів та шрифтів, розробки фірмових візерунків, елементів, навігації та інших елементів айдентики, розробки правил

розташування логотипів та використання айдентики); детальні вимоги, пов'язані із наступним використанням айдентики загалом та її окремих частин, із прив'язкою до конкретної рекламної кампанії, веб-сайту, маркування усієї продукції.

- особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського, серед яких слід вділити такі: правова охорона охоплює не тільки власне об'єкт графічного дизайну, але і його можливу переробку, що дозволяє періодично оновлювати засоби графічної ідентифікації; охорона авторського права поширюється на будь-яку країну-учасницю Бернської конвенції, що спрощує захист прав у відносинах з іноземним елементом, порівняно, наприклад, з торговельною маркою;

- особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як торговельної марки, серед яких слід вділити такі: торговельна за своєю сутністю найбільше відповідає графічній ідентифікації учасника цивільних відносин, оскільки є спрямована на розрізнення товарів і послуг одних осіб від товарів і послуг інших осіб; за умови продовження строку дії свідоцтва шляхом сплати періодичних зборів та продовження використання торговельної марки за призначенням, її правова охорона фактично може бути не обмежена в часі; охорона поширюється не тільки на використання ідентичного позначення, але й на захист від незаконного використання «подібних до ступеня змішування», тобто коли торговельна марка не копіюється, а трохи змінюється;

- характеристика способів захисту прав на графічну ідентифікацію як промислового зразку, таких як припинення порушення прав власника свідоцтва та компенсація завданих збитків, поруч із можливим зверненням до засобів митного контролю, поновлення порушених прав;

- твердження про те, захист від недобросовісної конкуренції перебуває у тісному зв'язку із правовою охороною прав інтелектуальної власності, особливо у сфері графічного дизайну та засобів графічної ідентифікації, ключові з яких (логотипи, брендмарки) зазвичай реєструються та охороняються як торговельні марки, промислові зразки.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспіранта Іванова П. В. такі питання:

Чорна Ж.Л., к. ю. н., доцент: Як поняття «графічна ідентифікація» співвідноситься з поняттям «ідентифікація» учасників цивільних правовідносин?

Відповідь: Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин є похідним від поняття вищого рівня – «ідентифікації учасників цивільних правовідносин», яка в тій чи іншій мірі, присутня в динаміці певно усіх цивільних правовідносин. Однак, в силу принципів диспозитивності, вільного волевиявлення та юридичної рівності учасників, для цивільних правовідносин, на

відміні від публічних галузей права, не завжди важлива детальна ідентифікація їх учасників, оскільки у багатьох випадках достатньо принаймні встановити, чи відповідають такі правовідносини обсягу правоздатності та дієздатності суб'єкта, належним йому суб'єктивним цивільним правам та встановленим обмеженням щодо їх здійснення. Графічну ідентифікацію можна розглядати як форму ідентифікації учасників цивільних правовідносин, яка здійснюється використання простих для сприйняття, легких для запам'ятовування графічних об'єктів (логотип, фірмові кольори для юридичної особи, аватар для фізичної особи). Така характеристика ідентифікації, як «графічна» вказує на спосіб відтворення засобів ідентифікації.

Трач О.М., к. ю. н., доцент: Які ви виділяєте особливості договірного регулювання створення засобів графічної ідентифікації?

Відповідь: У випадках коли автор та суб'єкт, який використовує (планує використовувати) такий об'єкт графічного дизайну для власної графічної ідентифікації, не співпадають, їх відносини доцільно врегулювати за допомогою договору, зокрема договору про створення на замовлення об'єктів графічного дизайну. До характеристик змісту такого договору, залежно від ступеню деталізації, можуть належати як загальні вказівки на розроблення айдентики та її складових елементів: підбору кольорів та шрифтів, розробки фірмових візерунків, елементів, навігації та інших елементів айдентики, розробки правил розташування логотипів та використання айдентики; так і дуже детальні вимоги, пов'язані із наступним використанням айдентики загалом та її окремих частин, із прив'язкою до конкретної рекламної кампанії, веб-сайту, маркування усієї продукції тощо. Можливе й встановлення на договірному рівні широкого спектру пов'язаних зі створенням об'єктів графічного дизайну послуг, до прикладу адаптації дизайну (приспосовування його до особливостей застосування на всіх електронних платформах замовника, матеріальних носіях – паперових матеріалах, білбордах тощо, щоб гарантувати відповідність потребам та ефективність реалізації об'єктів графічного дизайну), 3D візуалізації, супутнього брендування тощо.

Нагнибіда В.І., д. ю. н., професор: Обґрунтуйте більш детально співвідношення понять «індивідуалізації» та «графічна ідентифікація».

Відповідь: Поняття «індивідуалізація» є більш ширшим по відношенню до ідентифікації учасника цивільних правовідносин загалом, оскільки не усі ознаки, що індивідуалізують учасника можуть належним чином його ідентифікувати (наприклад, вік, стать, стан здоров'я фізичної особи), так і графічної ідентифікації зокрема, оскільки останньою охоплюються лише ті ознаки, що індивідуалізують учасника, які отримали графічне відображення. Як графічна ідентифікація, так й індивідуалізація спрямовані на виокремлення учасника цивільних правовідносин від інших учасників, однак мають різне функціональне

призначення: ідентифікація – встановлення тотожності учасника; індивідуалізація – наділення учасника ознаками, що його індивідуалізують.

Бондаренко-Зелінська Н. Л., к. ю. н., доцент: Як співвідносяться між собою цивільно-правова охорона графічної ідентифікації за допомогою різних інститутів права інтелектуальної власності?

Відповідь: графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин може підпадати під правову охорону одночасно різних інститутів інтелектуальної власності, зокрема, як об'єкту авторського права, як торговельної марки, як промислового зразку, а також від недобросовісної конкуренції. У межах вказаних випадків правової охорони суттєво відрізняються: підстави надання правової охорони (охороноздатність) результатів інтелектуальної діяльності, втілених в засобах графічної ідентифікації; умови правової охорони (в силу факту створення, факту використання, факту реєстрації); межі такої правової охорони. Тому таку правову охорону доцільно забезпечувати шляхом поєднання різних видів прав інтелектуальної власності. Так, цивільно-правова охорона графічної ідентифікації як об'єкту авторського права має такі переваги: 1) надається на підставі факту створення та не потребує реєстрації; 2) чинність авторського права не залежить від формальних умов (таких як сплата збору чи факт використання); 3) строк чинності майнових прав за загальним правилом спливає через 70 років після смерті автора; 4) правова охорона охоплює не тільки власне об'єкт графічного дизайну, але і його можливу переробку, що дозволяє періодично оновлювати засоби графічної ідентифікації; 5) охорона авторського права поширюється на будь-яку країну-учасницю Бернської конвенції, що спрощує захист прав у відносинах з іноземним елементом, порівняно, наприклад, з торговельною маркою. Цивільно-правова охорона графічної ідентифікації як торговельної марки має такі переваги: 1) торговельна за своєю сутністю найбільше відповідає графічній ідентифікації учасника цивільних відносин, оскільки є спрямована на розрізнення товарів і послуг одних осіб від товарів і послуг інших осіб; 2) за умови продовження строку дії свідоцтва шляхом сплати періодичних зборів та продовження використання торговельної марки за призначенням, її правова охорона фактично може бути не обмежена в часі; 3) охорона поширюється не тільки на використання ідентичного позначення, але й на захист від незаконного використання «подібних до ступеня змішування», тобто коли торговельна марка не копіюється, а трохи змінюється. Цивільно-правова охорона графічної ідентифікації як промислового зразку має такі особливості: серед способів захисту прав на графічну ідентифікацію як промислові зразки нормативного закріплення на рівні законодавства України та держав-членів ЄС, а також найбільшого поширення у судовій практиці отримали припинення порушення прав власника свідоцтва та компенсація завданих збитків,

поруч із можливим зверненням до засобів митного контролю, поновлення порушених прав тощо.

ВИСТУПИЛИ:

професорка кафедри міжнародного та європейського права, докторка юридичних наук, професорка Кожевникова Вікторія Олександрівна, як наукова керівниця, зробила коротку характеристику дисертації та особи здобувача.

1. Виконання індивідуального плану навчальної роботи (навчальна складова освітньо-наукової програми).

Аспірантом Івановим Павлом Володимировичем повністю виконано індивідуальний план навчальної роботи, що відповідає навчальному плану Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова підготовки фахівців освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право аспірантури, складеного згідно Національної рамки кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261.

Павло Володимирович своєчасно виконав всі розділи індивідуального навчального плану, відвідував лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники університету.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Іванов Павло Володимирович своєчасно та повністю виконував всі розділи індивідуального плану наукової роботи, що підтверджується висновками кафедри міжнародного та європейського права на підставі звітів аспіранта та атестаційних листів наукового керівника.

Проведене дисертаційне дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, має істотне значення для науки цивільного права та практичної діяльності в цій сфері. У ньому прослідковується чіткість формулювання й аргументування авторської позиції. Зазначимо, що викладені аспірантом особисто сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки розширюють і поглиблюють уявлення про графічну ідентифікацію учасників цивільних відносин.

Дисертація має послідовну, зрозумілу та достатньо розгорнуту структуру, окремі підрозділи логічно поєднані між собою, чим забезпечується комплексність та системність дослідження. У дисертаційній роботі приділено детальну увагу джерельній та методологічній базі дослідження, зокрема опрацьовано значну кількість доктринальних джерел, законодавства, в тому числі зарубіжного, а також а також судової практики. Використані в дисертації положення, ідеї та

гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та застосовані лише для підкріплення ідей здобувача. Крім того, при проведенні дослідження Іванов П. В. використовував різноманітні методи, серед яких діалектичний, формально-логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий.

Більшій обґрунтованості авторського викладу сприяла впорядкована побудова структури роботи, яка характеризується логічною послідовністю і своєю завершеністю, доступністю для сприйняття. Результати дослідження виключають неоднозначне тлумачення, переконливо аргументовані, логічно-послідовні, характеризуються ознаками наукової новизни, можуть бути основою для подальшої розробки у науково-дослідній сфері, концепцій, стратегій тощо.

Подані в дисертації результати дослідження є актуальними, мають теоретичну і практичну цінність, робота виконана на належному науковому рівні. Отримані висновки підтверджують, що методологія дослідження вірна, всі поставлені завдання виконано, мету досягнуто. Основні положення й висновки дисертації були достатньою мірою повно висвітлені в опублікованих працях (наукових статтях у фахових виданнях та наукових збірниках), що можуть бути зараховані за темою дисертації, а також апробовані під час виступів на науково-практичних конференціях національного та міжнародного рівнів.

Характеризуючи здобувача особисто, варто зазначити, що Іванов П. В. за в процесі роботи над дисертацією автор продемонстрував глибокі знання з теорії та історії держави і права, творчі здібності, володіння сучасними методами проведення наукових досліджень, а також наполегливість, сумлінність, ініціативність, вміння відстоювати свою позицію. Наведене свідчить про високий науковий рівень Іванова П. В., вміння аналізувати, систематизувати і узагальнювати теоретичні та практичні матеріали дослідження.

Все вищевказане, а також належний рівень теоретичної підготовки здобувача в галузі юридичної науки, володіння сучасними методами дослідження, а також здатність до розв'язання поставлених задач та вирішення важливої наукової проблеми дають підстави зробити висновок, що дисертація Іванова П. В. є самостійним, творчим, завершеним монографічним дослідженням актуальної проблематики, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, містить наукову новизну та дозволяє вирішувати конкретне наукове завдання, яке має вагоме наукове значення для теорії й практики.

У висновку науковий керівник зазначив, що представлена до розгляду дисертаційна робота Іванова П. В. є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

3. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Під час виконання дисертаційного дослідження аспірант дотримувався основних засад академічної доброчесності, які закріплено у п. 2.3.3 Кодексу

академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, а саме: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного й підсумкового контролю результатів навчання (до осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; інші дії, які сприяють забезпеченню довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

4. Відповідність дисертації вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від «03» квітня 2019 року № 283, від «19» травня 2023 року № 502, від «03» травня 2024 року № 507, пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Дисертація є самостійною, завершеною науковою роботою, містить власне розуміння автора щодо доцільності вдосконалення сімейного законодавства та відповідні пропозиції. В цілому, висновки проведеного дослідження характеризуються науковою новизною. Кількість і якість висновків дисертанта свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає науковому ступеню доктора філософії зі спеціальності 081 «Право», галузі знань «Право».

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що висновки, сформульовані Івановим Павлом Володимировичем у дисертації можна визнати такими, що мають характер наукової новизни і роблять значний внесок у рівень пізнання і розвитку проблем, які досліджуються.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 8 наукових працях, зокрема чотирьох наукових статтях у виданнях України, визначених фаховими з юридичних наук та чотирьох тезах доповідей на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану здійснювалось відповідно до поставлених завдань та в повному обсязі, що відображено у відповідних висновках наукового керівника та кафедри при щорічному звітуванні аспіранта для переведення на наступний рік навчання.

Тому, зважаючи на викладене, слід зробити висновок, що представлене Івановим Павлом Володимировичем наукове дослідження «Графічна

ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від «23» березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від «03» квітня 2019 року № 283, від «19» травня 2023 року № 502, від «03» травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а тому, рекомендується до попередньої експертизи дисертації та надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційного дослідження.

Черняк О. Ю., к. ю. н., професорка відзначила високий науковий рівень дисертаційного дослідження Іванова П. В. Зауважила, що дисертант поставив перед собою ряд важливих задач, зокрема: з'ясувати поняття графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин; визначити графічну ідентифікацію учасників цивільних правовідносин як елемент айдентики (фірмового стилю); встановити співвідношення графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин із суміжними категоріями (індивідуалізація, автентифікація, авторизація); проаналізувати графічну ідентифікацію як міру дозволеної поведінки; розглянути графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права; охарактеризувати поняття, ознаки та види засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин; охарактеризувати регулювання створення засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин; розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського права; розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як торговельної марки; розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як промислового зразку; розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації від недобросовісної конкуренції. Аналіз роботи свідчить, що автор впорався із поставленими задачами.

Дисертація характеризується логічно побудованою структурою, що надало можливість дисертанту системно розглянути дискусійні питання предмета дослідження, охопити при цьому правову природу графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, її місце в цивільних правовідносинах та цивільно-правову охорону.

Вироблені здобувачем теоретичні положення є достатньо обґрунтованими, а пропозиції – мають теоретичне та практичне значення, зокрема в нормотворчій діяльності та правозастосуванні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є дисертація є першим у вітчизняній цивілістичній науці системним комплексним дослідженням теоретичних та практичних питань графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин в аспекті її правової природи, місця в цивільних правовідносинах та цивільно-правової охорони.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем цивільно-правового регулювання та охорони графічної ідентифікації учасників цивільних відносин.

Викладені в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – як основна для наступних наукових досліджень цивільно-правового регулювання та охорони графічної ідентифікації; навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право», «Право інтелектуальної власності»; правозастосовчій діяльності судових та інших юрисдикційних органів – при вирішенні спорів, пов'язаних з цивільно-правовою охороною графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації Іванова П. В., дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики. Так, додаткового обґрунтування потребує твердження про те, що оскільки графічна ідентифікація є похідною від індивідуалізації учасників цивільних правовідносин та є її зовнішнім проявом за допомогою графічних об'єктів, то що наразі немає підстав розглядати графічну ідентифікацію як об'єкт окремого суб'єктивного цивільного права за межами змісту права на індивідуальність. У п. 3 наукової новизни визначено, що графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права слід віднести до нематеріальних об'єктів. При цьому, першопочатково вона є зовнішнім проявом такого особистого немайнового блага, як індивідуальність (індивідуалізація) фізичної чи юридичної особи. У той же час, об'єкт графічного дизайну, в якому втілюється графічна ідентифікація, за умови відповідності умовам охороноздатності, може набувати ознак об'єкту права інтелектуальної власності. Однак при цьому не акцентується увага на питанню охороноздатності таких об'єктів.

Разом з тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та

аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час участі у конференціях та у ході навчального процесу.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Виходячи з наведеного вище, можна зробити висновок, що дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Анікіна Г. В., к. ю. н., доцентка: відзначила, що актуальність та своєчасність теми дисертаційної роботи не викликає сумнівів, оскільки існує нагальна потреба проведення комплексного наукового дослідження: поняття графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин та її співвідношення з суміжними категоріями; місце графічної ідентифікації в цивільних правовідносинах як міри дозволеної поведінки та як об'єкта суб'єктивного цивільного права; цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського права, як торговельної марки, як промислового зразку, а також від недобросовісної конкуренції.

З урахуванням теми дисертаційної роботи автором чітко визначено об'єкт дослідження, в межах якого сформульовано предмет, що відповідає тематиці роботи, та окреслено коло завдань дослідження, які закладено в основу подальшої структури роботи.

У результаті проведеного дослідження здобувачеві вдалося сформулювати низку нових наукових положень і висновків, які мають теоретико-прикладне значення. До найбільш значущих наукових результатів дослідження необхідно віднести такі: визначено поняття «графічна ідентифікація»; обґрунтовано, що графічна ідентифікація в цивільних правовідносинах може розглядатися як міра дозволеної поведінки; обґрунтовано, що графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права слід віднести до нематеріальних об'єктів; визначено поняття «засоби графічної ідентифікації». Особливої уваги заслуговує дослідження автором умов та переваг цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин за допомогою різних інститутів права інтелектуальної власності та їх поєднання.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, виваженістю й коректністю наукової полеміки, вмiлим підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження досягнуто визначеної мети й виконано поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є

досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Високо оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто вказати на окремі спірні моменти. Так, автором стверджується, що графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин може підпадати під правову охорону одночасно різних інститутів інтелектуальної власності, зокрема, як об'єкту авторського права, як торговельної марки, як промислового зразку, а також від недобросовісної конкуренції. При цьому додаткового роз'яснення потребують відмінності вказаних випадків правової охорони з точки зору: підстав надання правової охорони (охороноздатності) результатів інтелектуальної діяльності, втілених в засобах графічної ідентифікації; умов правової охорони (в силу факту створення, факту використання, факту реєстрації); меж такої правової охорони.

Здобувач пропонує під поняттям «засобів графічної ідентифікації» у цивільно-правовій площині розуміти об'єкти графічного дизайну, результати творчої художньої праці, що використовуються із комерційними та/або некомерційними цілями у діяльності юридичних та фізичних осіб одночасно онлайн та офлайн, з метою ідентифікації відповідного суб'єкта, його товарів та послуг, інформування про нього та здійснення комунікації між таким суб'єктом і будь-якою іншою особою, яка візуально, розумово та образно сприймає відповідні об'єкти. Однак при цьому не деталізується їх відмінність від інших об'єктів графічного дизайну.

Разом із тим, наведені зауваження не знижують високого рівня представленої роботи. Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертація Іванова Павла Володимировича «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Дисертаційне дослідження **Іванова Павла Володимировича** на тему «**Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин**», відповідає вимогам, встановленим Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права, а її автор – **Іванов Павло Володимирович** заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Завідувачка кафедри цивільного права та процесу, докторка юридичних наук, професорка Гринько С.Д., яка у своєму виступі зазначила, що досліджена Івановим П. В. тема є особливо актуальною в умовах сьогодення, та підтримала думку шановних рецензентів, які дали позитивну оцінку роботі. Під час доповіді, а також відповідей на запитання здобувач продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Наукове значення результатів дослідження визначається конкретним внеском дисертанта у розв'язання актуального наукового завдання та розкриття поняття та особливостей цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних відносин.

Відмітила, що у дисертаційному дослідженні автором на високому рівні проведено аналіз теоретичної і джерельної бази з системним використанням методів і принципів наукового пізнання.

Заслуговують уваги сформульовані у результаті проведеного дослідження нові положення, запропоновані особисто дисертантом, зокрема визначення понять «графічна ідентифікації учасників цивільних відносин», «засоби графічної ідентифікації».

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на науково-практичних конференціях.

У цілому дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» виконана на високому науковому рівні, є самостійним завершеним науковим дослідженням та відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, докторка філософії, доцентка Грицишина Л. В. наголосила на тому, що дисертація Іванова П. В. є

самостійним науковим дослідженням, яке за актуальністю, ступенем новизни й внеском у цивільно-правову науку України є особливо цінним. Відзначила, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслила, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання Іванов П. В. продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Мета та завдання дисертаційного дослідження сформульовані чітко та послідовно. Їх постановка та обґрунтованість дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до встановлених вимог.

Таким чином, подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову.

У підсумку, дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуюча на засіданні – доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук, доцентка Якимчук С. О. зазначила у підсумку, що дисертація Іванова Павла Володимировича відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» присутні вирішили запропонувати:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження

Іванова Павла Володимировича

на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у
галузі знань 08 Право

Актуальність дослідження.. Новітня культура візуальної комунікації, значно мірою сформована під впливом розповсюдження всесвітньої мережі Інтернет та повсюдного проникнення елементів візуального стилю у наше повсякденне життя, диктує свої правила та вимоги.

Власний візуальний (фірмовий) стиль, айдентику (тобто, графічну ідентичність), прагнуть розробити та використовувати у різних цілях не лише суб'єкти господарювання, але й некомерційні установи та організації (університети, школи, благодійні організації, притулки для тварин тощо), окремі фізичні особи (блогери, учасники форумів, користувачі соціальних мереж) та навіть держава та її органи. Усе це зумовлюється та одночасно впливає на розбудову так званої « нової ери дизайну », коли візуальна ідентифікація уже не є розкішшю, яку дозволяють собі найбагатші транснаціональні корпорації, але необхідністю вирізнитись та створити впізнаваний образ, що функціонує одночасно у фізичному світі та онлайн-середовищі.

В умовах ринкової економіки та масового споживання ідентифікації учасників цивільних правовідносин, насамперед суб'єктів підприємницької діяльності, здійснюється відразу з використанням різних засобів індивідуалізації, аж до розробки та використання унікального фірмового стилю (айдентики).

Фірмовий стиль включає бренд, логотип, фірмовий слоган, фірмові кольори та набір фірмових шрифтів тощо. Елементами фірмового стилю також можуть бути: створені персонажі, яких наділяють певними ознаками (емоціями, манерою поведінки) що підкреслює позиціонування бренду; обличчям компанії, якою виступає відома особистість, яка стає амбасадором бренду, виявляє своє позитивне ставлення до нього, що формує лояльність споживачів до компанії та її продуктів. Такі елементи, що втілюються в об'єктах графічного дизайну, формують його зовнішній прояв фірмового стилю, який охоплюється змістом поняття « графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин ».

Вище викладене зумовлює необхідність та актуальність поглибленого дослідження питання поняття, правової природи, місця в системі цивільного права та особливостей цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Науково-теоретична база дисертації. Питання графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин як комплексної категорії цивільного права залишається мало дослідженим у вітчизняних наукових працях. Деякі аспекти графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, у межах окремих елементів фірмового стилю, таких як логотип, фірмовий колір, фірмовий шрифт та інших, а також їх правова охорона в межах окремих об'єктів особистих немайнових прав або прав інтелектуальної власності ставали предметом наукових дискусій таких вітчизняних та іноземних науковців, як: Анікіна Г. В., Бабенко В. А., Борисова В. І., Вовк О. Б., Воєводін Б. В., Волкова Н. В., Гринько С. Д., Гуменюк О. І., Давидова І. В., Дмитренко В., Дорошенко Д., Еннан Р. Є., Зайцева-Калаур І. В., Зеров К. О., Кметик-Подубінська Х., Кодинець А. О., Кот О. О., Крат В., Кузьменко Т., Орел Л. В., Пекар А. О., Серьогін В., Симонян Ю., Стефанчук М. О., Стефанчук Р. О., Тарасенко Л. Л., Уткіна М. С., Савицька І. В., Черняк О. Ю., Шабалін А. В., Шишка Р. Б. та інші. Разом із тим варто констатувати відсутність на сьогодні комплексних наукових досліджень графічної ідентифікації учасників цивільних відносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації затверджена (протокол № 3 від 25 жовтня 2021 року) вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова та узгоджується з темою кафедри міжнародного та європейського права «Правове забезпечення розбудови сталої демократії в контексті взаємодії національного, європейського та міжнародних правопорядків» (державний реєстраційний номер 0124U002493) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Мета і завдання дисертації. Метою дисертаційного дослідження є формулювання концептуально нових теоретико-практичних положень щодо графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, а також обґрунтування практичних пропозицій щодо вдосконалення цивільного законодавства України та практики застосування.

Поставлена мета зумовила необхідність зосередити увагу на вирішенні таких *задач* дослідження:

- з'ясувати поняття графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин;
- визначити графічну ідентифікацію учасників цивільних правовідносин як елемент айдентики (фірмового стилю);
- встановити співвідношення графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин із суміжними категоріями (індивідуалізація, автентифікація, авторизація);
- проаналізувати графічну ідентифікацію як міру дозволеної поведінки;

- розглянути графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права;
- охарактеризувати поняття, ознаки та види засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин;
- охарактеризувати регулювання створення засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин;
- розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського права;
- розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як торговельної марки;
- розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як промислового зразку;
- розкрити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації від недобросовісної конкуренції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у з приводу створення, використання та захисту графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Предметом дослідження є графічна ідентифікації учасників цивільних правовідносин.

Методологія дослідження. Практична цінність та достовірність результатів дисертаційного дослідження обумовлені обраним методологічним інструментарієм, серед яких як загальнонаукові, так і спеціально-правові методи наукового пізнання: метод порівняльного аналізу, що дозволило дослідити особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації в різних правових системах (*розділ 3 дисертації*); *формально-логічний* метод, дозволив сформулювати розуміння графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин (*підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3*); системно-функціональний метод забезпечив виявлення ознак, видів засобів графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, а також особливості цивільно-правової графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин (*підрозділ 2.3, 2.4, розділ 3 дисертації*).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній цивілістичній науці системним комплексним дослідженням теоретичних та практичних графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин в аспекті її правової природи, місця в цивільних правовідносинах та цивільно-правової охорони. У межах дослідження отримано такі результати, що містять наукову новизну:

уперше:

1) визначено поняття «графічна ідентифікація», під якою розуміється тотожність учасника цивільних правовідносин (його діяльності чи об'єкта, який йому належить) за допомогою графічного відображення ознак, що

індивідуалізують такого учасника та похідних від них (засобів графічної ідентифікації), на матеріальному або електронному носії, яке використовується для встановлення відповідності (належності) об'єкта (поведінки) конкретному суб'єкту;

2) обґрунтовано, що графічна ідентифікація в цивільних правовідносинах може розглядатися як міра дозволеної поведінки, тобто як сукупність правомочностей, які охоплюються змістом права на індивідуальність та полягають у можливостях: створення, володіння та зміни своєї графічної ідентифікації; використання своєї графічної ідентифікації в цивільних правовідносинах; розпорядження своєю графічною ідентифікацією шляхом надання дозволу іншим на її використання; захисту графічної ідентифікації від порушення, зокрема у виді неуповноваженого її використання чи спотворення;

3) обґрунтовано, що графічну ідентифікацію як об'єкт суб'єктивного цивільного права слід віднести до нематеріальних об'єктів. При цьому, першопочатково вона є зовнішнім проявом такого особистого немайнового блага, як індивідуальність (індивідуалізація) фізичної чи юридичної особи. У той же час, об'єкт графічного дизайну, в якому втілюється графічна ідентифікація, за умови відповідності умовам охороноздатності, може набувати ознак об'єкту права інтелектуальної власності;

4) визначено поняття «засоби графічної ідентифікації», під якими розуміються об'єкти графічного дизайну, результати творчої художньої праці, що використовуються із комерційними та/або некомерційними цілями у діяльності юридичних та фізичних осіб одночасно онлайн та офлайн, з метою ідентифікації відповідного суб'єкта, його товарів та послуг, інформування про нього та здійснення комунікації між таким суб'єктом і будь-якою іншою особою, яка візуально, розумово та образно сприймає відповідні об'єкти. У прямому зв'язку з означеними сутністю та функціями слід вбачати й ознаки засобів графічної ідентифікації, які також розкривають цілі, завдання їх використання – здатність безпомилково ідентифікувати суб'єкта, товар чи послугу, бути легко впізнаваними, інформативними, загальнодоступними для сприйняття, лаконічно передавати складний комплекс ідей та цінностей, будувати семантично-образний зв'язок між ними та ідентифікованим суб'єктом або об'єктом у людській свідомості, формуючи стійкі, укорінені в досвіді, психоемоційні та інтелектуальні асоціації;

удосконалено:

5) Аргументацію того, що графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин може підпадати під правову охорону одночасно різних інститутів інтелектуальної власності, зокрема, як об'єкту авторського права, як торговельної марки, як промислового зразку, а також від недоброчесної конкуренції. У межах вказаних випадків правової охорони суттєво відрізняються: підстави надання правової охорони (охороноздатність) результатів інтелектуальної

діяльності, втілених в засобах графічної ідентифікації; умови правової охорони (в силу факту створення, факту використання, факту реєстрації); межі такої правової охорони. Тому таку правову охорону доцільно забезпечувати шляхом поєднання різних видів прав інтелектуальної власності;

6) Розмежування понять ідентифікація учасників цивільних відносин та індивідуалізація учасників цивільних відносин, відповідно до якого поняття «індивідуалізація» є більш ширшим по відношенню до ідентифікації учасника цивільних правовідносин загалом, оскільки не усі ознаки, що індивідуалізують учасника можуть належним чином його ідентифікувати (наприклад, вік, стать, стан здоров'я фізичної особи), так і графічної ідентифікації зокрема, оскільки останньою охоплюються лише ті ознаки, що індивідуалізують учасника, які отримали графічне відображення;

7) Розуміння способів, за допомогою яких колір може бути частиною торговельної марки: як частина традиційної марки (що містить інші визначальні ознаки, як-от слова та форми), як єдина послідовна ознака зовнішнього вигляду продукту і, нарешті, як колір як такий (також відомий як абстрактний колір);

8) Характеристика способів захисту прав на логотип як торговельної марки серед яких: припинення заявленого та підтвердженого у суді правоволодільцем порушення із можливим вилученням або знищенням використовуваних порушником підроблених товарів із відповідним логотипом; усунення на таких товарах незаконно використаного логотипу як торговельної марки або достатньо схожого з ним позначення, зупинення пропуску вказаних товарів на кордоні, накладення судом превентивного арешту на рухоме та нерухоме майно порушника, включаючи кошти на його банківських рахунках; виплата порушником власнику прав на зареєстрований логотип як торговельну марку компенсації (відшкодування);

набули подальшого розвитку:

9) Виокремлення підходів законодавчого закріплення поняття «ідентифікації учасників цивільних правовідносин», відповідно до яких передбачається: ідентифікація суб'єкта (ідентифікація суб'єкта господарювання; ідентифікація конкурента); ідентифікація об'єкта (ідентифікація товару; ідентифікація тварини); засіб ідентифікації (відомості, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу; ідентифікаційні дані; демонстрація необхідна для ідентифікації особи; засіб електронної ідентифікації); форма ідентифікації (електронна ідентифікація); метод ідентифікації (схема електронної ідентифікації; непряма ідентифікація; пряма ідентифікація);

10) Характеристика змісту договору про створення на замовлення об'єктів графічного дизайну, який охоплює: загальні вказівки на розроблення айдентики та її складових елементів (підбору кольорів та шрифтів, розробки фірмових візерунків, елементів, навігації та інших елементів айдентики, розробки правил розташування логотипів та використання айдентики); детальні вимоги,

пов'язані із наступним використанням айдентики загалом та її окремих частин, із прив'язкою до конкретної рекламної кампанії, веб-сайту, маркування усієї продукції.

11) Особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як об'єкту авторського, серед яких слід віділити такі: правова охорона охоплює не тільки власне об'єкт графічного дизайну, але і його можливу переробку, що дозволяє періодично оновлювати засоби графічної ідентифікації; охорона авторського права поширюється на будь-яку країну-учасницю Бернської конвенції, що спрощує захист прав у відносинах з іноземним елементом, порівняно, наприклад, з торговельною маркою;

12) Особливості цивільно-правової охорони графічної ідентифікації як торговельної марки, серед яких слід віділити такі: торговельна за своєю сутністю найбільше відповідає графічній ідентифікації учасника цивільних відносин, оскільки є спрямована на розрізнення товарів і послуг одних осіб від товарів і послуг інших осіб; за умови продовження строку дії свідоцтва шляхом сплати періодичних зборів та продовження використання торговельної марки за призначенням, її правова охорона фактично може бути не обмежена в часі; охорона поширюється не тільки на використання ідентичного позначення, але й на захист від незаконного використання «подібних до ступеня змішування», тобто коли торговельна марка не копіюється, а трохи змінюється;

13) Характеристика способів захисту прав на графічну ідентифікацію як промислового зразку, таких як припинення порушення прав власника свідоцтва та компенсація завданих збитків, поруч із можливим зверненням до засобів митного контролю, поновлення порушених прав;

14) Твердження про те, захист від недобросовісної конкуренції перебуває у тісному зв'язку із правовою охороною прав інтелектуальної власності, особливо у сфері графічного дизайну та засобів графічної ідентифікації, ключові з яких (логотипи, брендмарки) зазвичай реєструються та охороняються як торговельні марки, промислові зразки.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичні та прикладні висновки і рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані:

– у навчально-методичній роботі – під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне право», «Право інтелектуальної власності»; для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів, у ході проведення занять із зазначених навчальних дисциплін у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (Акт про реалізацію результатів наукових досліджень Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 21.05.2024 року, Додаток Б).

– у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, її місця в системі цивільного права та особливостей цивільно-правової охорони;

– у законотворчій діяльності – для вдосконалення окремих норм цивільного законодавства України з питань цивільно-правової охорони графічної ідентифікації учасників цивільних відносин;

– у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності застосування цивільно-правових способів захисту у випадках порушення, невизнання чи оспорення суб'єктивних цивільних прав, спрямованих на ідентифікацію учасників цивільних правовідносин.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним дослідженням автора. Висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки й положення роботи викладені в 4 опублікованих статтях, доповідалися на 4 науково-практичних заходах: Міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 12-13 червня 2023 року); Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 125-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України «Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції» (м. Київ, 15 червня 2023 року); V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Управління проектами. перспективи розвитку проектного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансферу технологій» (23-24 березня 2023 року); Міжнародна науково-практична конференція «Двадцять другі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року).

Публікації. Сформульовані в дисертації положення і висновки викладено у восьми публікаціях, з яких: чотири наукові статті у журналах і збірниках, що входять до переліку фахових наукових видань України, а також у чотирьох тезах виступів на науково-практичних заходах.

Структура дисертаційного дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 192 сторінки. Список використаних джерел складається з 236 найменувань і міститься на 24 сторінках, додатки розміщено на 6 сторінках.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. Іванов П. В. Цивільно-правовий захист фірмових кольорів як торговельних марок: порівняльний аспект. *Право України*. 2022. № 12. С. 134-145. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2022-12-134>

2. Іванов П. В. До питання про поняття графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин. *Право України*. 2023. № 9. С. 168-178. DOI: <https://doi.org/10.33498/louu-2023-09-168>

3. Іванов П. В. Захист прав інтелектуальної власності на логотип як торговельну марку в Україні та державах-членах ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 6. С. 67-73. DOI: <https://doi.org/10.33731/62023.293290>

4. Іванов П. В. Особливості захисту прав на логотип як промисловий зразок: вітчизняний та зарубіжний виміри. *Університетські наукові записки*. 2023. № 4. С. 49-57. DOI: <https://doi.org/10.37491/unz.95.5>

5. Іванов П. В. Правова природа графічних засобів ідентифікації користувачів соціальних мереж. Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 51): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 12-13 червня 2023 р.) редкол.: О. Яремко та ін., ГО «Наукова спільнота»; WSSG w Przeworsku. – Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б. 2023. С. 77-81.

6. Іванов П. В. Перспективи використання та захисту прав на маски у цифрову епоху. *Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України* (м. Київ, 15 червня 2023 р.) За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2023. С. 100-103.

7. Іванов П. В. Фірмові шрифти як засіб ідентифікації учасників цивільних правовідносин. *Управління проектами. перспективи розвитку проектного та нейроменеджменту, інформаційних технологій управління, технологій створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, трансферу технологій: збірник наукових праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (23-24 березня 2023 р.). УДУНТ, УКРНЕТ, НДПВ НАПрН України, Дніпро: Юрсервіс, 2023. С. 412-417.

8. Іванов П. В. Підходи щодо законодавчого закріплення поняття «ідентифікації учасників цивільних відносин». *Актуальні проблеми юридичної науки. Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять другі осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 111-113.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Іванова Павла Володимировича є першим в Україні науковим дослідженням графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, в якому комплексно аналізується проблеми правої природи, місце графічної ідентифікації в цивільних відносинах, цивільно-правової охорони графічної ідентифікації. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Іванова Павла Володимировича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у

зкладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Іванова Павла Володимировича на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри цивільного права та процесу, кафедри міжнародного та європейського права, запрошені науково-педагогічні працівники з правом голосу, проголосували одностайно:

«за» – 17; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуюча на засіданні:

кандидатка юридичних наук, доцентка,
заступниця завідувача кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

Світлана ЯКИМЧУК

